

Maailman muuttamisen pedagogiikkaa

Elonheimo, Aino-Maija, Miettinen, Sari, Ojala, Hanna & Saresma, Tuija (toim.) (2022). Intersektionaalinen feministinen pedagogiikka. Vastapaino. 272 sivua.

VUODEN 2022 LOPULLA ilmestynyt teos ei voisi olla ajankohtaisempi. Toimittajat kuvaavat kirjaa pysäytyskuvaksi ”intersektionaalista feministisen opettamisen ja ohjaamisen todellisuudesta tässä hetkessä”, ja sitä se toden totta on.

Kirja havainnollistaa käytännön esimerkkien ja kokemusten avulla sitä, mitä intersektionaalinen feministinen pedagogiikka tarkoittaa. Kyse on opetustilanteiden valtasuhteiden tunnistamisesta, purkamisesta ja muuttamisesta. Vallan ja risteävien erojen lisäksi kirjan keskeisiä käsitteitä ovat muun muassa turvallisempi tila, tuottava hämmennys, dialogi, utopiointi ja tulevaisuuskuvat sekä konfliktit. Antirasismia käsitellään useassa luvussa.

Teos on yhtä aikaa tiivis ja rönsyilevä: siinä on 24 lukua, joita on ollut kirjoittamassa 38 ihmistä. Määrä antaa vaikutelman moniäänisyydestä, mutta esipuheessa tekijät myös tunnistavat, että kirjoittajat lähestyvät aihetta pääosin hyvin akateemisista näkökulmista. Kansalaisjärjestöt ja aikuiskasvatus ovat pienessä määrin mukana, sen sijaan esimerkiksi ammatillinen koulutus, ammatillinen opettajankoulutus tai asiantuntijoiden täydennyskoulutus puuttuvat konteksteina lähes täysin.

LUE VAIKKA LUKU KERRALLAAN

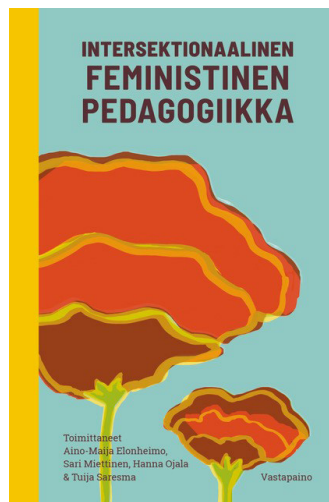
Kirja jakautuu viiteen osaan. Ensin käsitellään feministisiä jatkumoa ja pitkiä kaaria, joissa kuvataan muun muassa feministisen opetusajattelun eroa perinteiseen opetussuunnitelmatyöhön nähden.

Humanisti–valtiotiede-akselilla opiskelleena kuvaus feministisestä pedagogiikasta kuulostaa paljolti siltä, mitä ainakin yliopisto-opiskelun pitäisi joka tapauksessa olla: erilaisten näkökulmien kyseenalaistamista, yhteiskunnallisten rakenteiden ymmärrystä ja kriittistä reflektointia. Kasvatustieteilijän linssien läpi taas tiedon vuorovaikutteinen ja yhteistoinnallinen rakentaminen kuulostaa yhtä lailla tutulta.

Lisäksi kirjassa esitetty kritiikki yhdenvertaisuuskysymysten siivuttamisesta opettajankoulutuksessa on osittain ehtinyt jo vanhentua. Nykyisin opettajankoulutuksessa käsitellään – ainakin jossakin määrin – tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta, antirasismia sekä etuoikeuksia ja syrjintää. Muutos-ta siis tapahtuu!

”RADIKAALEINTA ON KESKUSTELU”

Kirjan ensimmäisestä osiosta mieleeni jäi se, että ”radikaaleinta on



keskustelu”: keskustelu itsessään voi olla feminististä vastarintaa ja tiedon tuottamisen menetelmä. Hanna Ojala, Kristiina Brunila ja Päivi Naskali olivatkin kirjoittaneet tämän 2020-luvun koulutuspolitiikkaa käsittelevän lukunsa ilahduttavasti keskustelun muotoon. Julian Honkasalo ja Sanna Karhu tarkastelevat puolestaan kiinnostavasti feminististä argumentaatio-oppia, jonka avulla voi paljastaa esimerkiksi äärioikeiston levittämien väitteiden virheellistä ja vääristelevää argumentointia.

Kirjan toinen ja kolmas osio käsittelevät opetuksen käytäntöjä sekä säröjä ja hämmennystä opetuksessa. Tässä kohtaa myönnän, että en lukenut kirjaa järjestyksessä alusta loppuun. Teoksen vahvuus on näet siinä, että kukin luku toimii omana kokonaisuutenaan, jonka ehtii lukea vaikka lyhyellä bussimatalla.

Kirjaan tekee mieli palata aina uudelleen, jolloin jo kerran luettu teksti saattaakin näyttäytyä toisessa valossa ja antaa uuden-

OPETTAJANKOULUTUKSESSA KÄSITELLÄN NYKYÄN MYÖS TASA-ARVOA, YHDENVERTAISUUTTA, ANTIRASISMIA SEKÄ ETUOIKEUKSIA JA SYRJINTÄÄ.

laista reflektiopintaa. Esimerkiksi Susanna Itäkareen ja Outi Ojan sukupuolensensitiivistä kirjallisuuskasvatusta käsittelevän luvun kohdalla mietin, mitä voin tehdä vanhempana lukiessani kirjaa lapselle: entä jos prinsessan pelastaisikin toinen prinsessa?

PYRKIMYS EMPATIAAN JA DIALOGIIN

Neljännessä osiossa syvennyttään feministisen pedagogiikan ydin-käsitteisiin, yhteisöihin ja kohtamisiin. Viides osio päättyy siihen, mitä on sivuttu lähes jokaisessa luvussa: mielikuvitteluun ja toisin ajatteluun. Kirjoittajat tuovat upealla tavalla esiin feministisen pedagogiikan keskeisinä arvoina empatian, rakkauden, yhteisöllisyyden ja dialogiin pyrkimisen.

Kyynisyyden ja negatiivisuuden sijaan kirja hehkuu toivoa, kurottautumista kohti toisia ihmisiä, muunlaisia ja parempia tulevaisuuksia. Kantava ajatus on keskusteluyhteyden rakentaminen ja erilaisten näkemysten yhteen sovittaminen myös poliittisen polarisoitumisen aikana.

Kirjoittajat tuovat toki toivon lisäksi esiin vaaroja. Yhteiskunnallinen muutos voi tapahtua hyvinkin nopeasti. Hyökkäykset esimerkiksi naisten tai seksuaalivähemmistöjen oikeuksia vastaan

sekä pyrkimykset kontrolloida tiedontuotantoa tai opetuksen sisältöjä ovat arkipäivää Suomessakin, eivät vain maailmalla.

KIRJOITTAJA PALJASTAA EPÄVARMUUTENSA

Parhaimmillaan teos on silloin, kun kirjoittaja paljastaa lukijalle oman epävarmuutensa, ehkä epäonnistumisensakin, tunteensa ja hämmennyksensä, kun mennään teoriasta käytäntöön. Näitä hetkiä on onneksi usein.

Itselleni kohokohtia oli Tuula Juvosen kuvaus vaikean häirintätilanteen käsittelystä yliopiston opetustilanteessa *Zoom*-alustalla – tapaus, joka on saattanut tulla monelle tutuksi sosiaalisen median kautta. Miten toimia, jos opiskelijalla ei ole halua dialogiin, vaan hän tarkoituksellisesti rikkoo feministiselle pedagogiikalle keskeisen turvallisemman tilan? Miten tulee suhtautua opiskelijoihin, jotka vaativat esimerkiksi opetussisältöjen poistamista tai muuttamista uhkaillen opettajaa valituksen tekemisellä? Kumpaan kysymystä olen joutunut pohtimaan omassa työssäni, ja siinäkin kirja on ollut tukena.

Toivon, että kirjaan tarttuu avoimin mielin jokainen opettaja ohjaustyötä tekevä – sellainenkin lukija, joka ei ole aiemmin

perehtynyt feministiseen pedagogiikkaan. Kirja on nopealukuinen ja teksti pääosin helposti ymmärrettävää, varsinkin, jos hallitsee sukupuolentutkimuksen peruskäsitteet.

Jos termit tuntuvat hankalilta, voi olla hyvä lukea ensin esimerkiksi teoksen edeltäjä, *Feministisen pedagogiikan ABC – opas ohjaajille ja opettajille* (Laukkanen ym. 2018) tai Susi Nousiaisen *Intersektionaalisen feminismin ABC* (Nousiainen 2021). Ehkä jonkunlainen sanasto, hakemisto tai vinkkaus jo olemassa oleviin sanastoihin (THLa; THLb) olisi ollut avuksi lukijalle tässäkin teoksessa.

USKALLANKO MENNÄ KOHTI HÄMMENNYSTÄ?

Luin itse kirjaa ensisijaisesti yliopisto-opettajan näkökulmasta, mutta mietin menetelmien toimivuutta oppijoiden kanssa. Miten intersektionaalista feminististä pedagogiikkaa voisi soveltaa esimerkiksi luonnontieteellisillä aloilla, maahan muuttaneiden kotouttamiskoulutuksessa tai miesvaltaisilla aloilla toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa? Entä miten erilaisissa harrastusyhteisöissä ja yhdistyksissä jo toteutetaan feminististä pedagogiikkaa?

Monet teoksessa esitellyt toimintatavat ovat minulle tuttuja

etenkin kansalaisjärjestöjen koulutuksista ja työpajoista. Esimerkeistä käyvät rakentavaa vuorovai-
kutusta tukevat turvallisemman
tilan säännöt sekä horisontaalinen
päätöksenteko ja itseorganisoitu-
minen.

Osaanko kirjan luettuani ker-
toa, mitä intersektionaalinen
feministinen pedagogiikka on?
Ainakin ymmärrykseni on laajen-
nut. *Intersektionaalinen feministi-
nen pedagogiikka* antaa oivalluksia
omaan opettajuuteen ja toimin-
taan laajemminkin.


Huomaan jo toteuttaneeni
monia intersektionaalisen femi-
nistisen pedagogiikan periaattei-
ta opetuksessani: olen pyrkinyt
moniperusteisen syrjinnän ja
eriarvoisuuden tunnistamiseen
ja vähentämiseen, kannustanut
opiskelijoita jakamaan kokemuk-
sellista tietoaan maailmasta, ja

halunnut rakentaa turvallisempaa
yhteisöä luokkahuoneeseen. Sa-
malla huomaan välttäneeni käyt-
tämästä suoraan käsitettä inter-
sektionaalinen feminismi, koska
siihen sisältyy niin paljon tunteita
ja voimakasta ideologista vastus-
tusta.

Lukukokemus herättääkin
kysymyksen: uskaltaisinko laka-
ta väistelemästä ja mennä kohti
tuottavaa hämmennystä, josta
teoksessa puhutaan? Rohkeus
tarttua epämukavuuteen ja kes-
kustella yhdessä sanojen poliitti-
suudesta ja niihin liittyvistä tar-
koitusperistä on feministisen pe-
dagogiikan ydintä.

RIIKKA SUHONEN

FM, väitöskirjatutkija
kasvatustieteellinen tiedekunta
Helsingin yliopisto

 <https://orcid.org/0000-0001-6167-6352>

LÄHTEET

- Laukkanen, A. Miettinen, S.,
Elonheimo, A.-M., Ojala, H.
& Saresma, T. (toim.). (2018).
Feministisen pedagogiikan ABC
– opas ohjaajille ja opettajille.
Tampere: Vastapaino.
- Nousiainen, S. (2021).
Intersektionaalisen feminismin
ABC. Helsinki: Ajatuspaja Visio.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
(THLa). *Tasa-arvosanasto*. [https://
thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-
arvo/sukupuoli/tasa-arvosanasto](https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/tasa-arvosanasto)
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
(THLb). *Intersektionaalisuus ja*
sukupuoli. [https://thl.fi/fi/web/
sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/
intersektionaalisuus-ja-sukupuoli](https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/intersektionaalisuus-ja-sukupuoli)